2. רבי יוחנן בן זכאי

אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. כאן כלל את כל התורה כולה וקבלוה עליהם
לה ובשבועה, לשון רש"י. ולפי דעתי כי הקבלה הזאת שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו
מת, ויאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר וטובה, והעובר עליהן יענש, ואם יכפור באחת מהן
תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארור, אבל אם עבר על אחת מהן כגון שאכל החזיר
שקץ לתאותו או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה איננו בחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר
א יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות,
שם קיימו וקבלו היהודים *. והנה הוא חרם המורדים והכופרים *. ובירושלמי בסוטה [67]
איתי אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת *, רבי שמעון בן יקים אומר זה החזן [68], רבי שמעון
ן חלפתא אומר זה בית דין של מטן *, דמר [69] רב יהודה ורב הונא בשם שמואל על הדבר
זה קרע יאשיהו * ואמר עלי להקים, אמר רבי אסי [70] בשם רבי תנחום בר חייא למד ולימד
מר ועשה והיה ספק בידו להחזיק * ולא החזיק הרי זה בכלל ארור. ידרשו בהקמה הזאת
ת המלך והנשיאות [71], שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק
מור במעשיו והי' יכול להחזיק התורה ביד הרשעי' המבטלי' אותה הרי זה ארור, וזה קרוב
ענין שפירשנו [72]. ואמרו על דרך אגדה זה החזן שאינו מקים ספר התורה להעמידן כתקנן
לא יפולו. ולי נראה על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו
כל. כמו שמפורש במסכת סופרים [73] שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים
ימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב [74]
לכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' [75], וכן נוהגין:

8. רבן יוחנן בן זכאי

הנסתרות לה' אלהינו. על דעת המפרשים [44] יאמר כי השם אלהינו לו לעשות משפט
בדי ע"ג בסתר, כי כל התעלומות גלויות לפניו, והגלות עלינו ועל בנינו לעשות
את כל דברי התורה הזאת, להכות עובדי ע"ג כדין התורה, וגם כפי המדרש [45] כן הוא.
תי בדרך הפשט כי הנסתרות, הם החטאים הנסתרים מן העושים אותם *, כמו שגיאות
בין מנסתרות נקני [46], יאמר הנסתרות לשם לבדו הם, אין לנו בהן עון אשר חטא,
הנגלות שהם הזדונות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת חוקת
ם, שכך קבלנו על אשר ישנו פה ועל אשר איננו פה לדורות עולם [47], ולפי שהביא
ה לעשות כל המצוה הוציא מן החרם העושה בשגגה * שלא יתקלל באלה הזאת.

9. רבי יוחנן בן זכאי

הנה הכתוב אומר: "והי' ביום ההוא יתקע
בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לד' בהר
הקדש בירושלם" (ישעיה כז, יג), וצריך להבין מהו שופר גדול, וכי יש נפקותא אם
יהי' השופר קטן או גדול, גם מי הם האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים,
ולמה פרט דוקא את הגליות שבאשור ומצרים, שאר נפוצות ישראל מה תהא עליהן.
אמנם כאשר ביארנו שעצם נפשותיהם של ישראל בטהרתן הן עומדות בכל מקום
שהן אלא שהקליפה המושלת עליהן תרחיק אותן מבית חייהן, אבל עמוק בלב שם
שכן רוח קדוש לדבקה באלהים חיים. והנה הסיבות המדיחות את האדם שתים הנה,
או שיטעה בדעתו ושכלו לחשב על הרע טוב ועל הטוב רע, או שתאותו גוברת
עליו. והנה אשור הוא לשון הבטה והשקפה, וארץ אשור הכונה לרמוז על הגלות של
טעות השכל, שהאמונה רופפת אצלו בהשגחה וחסרון בטחון וכיו"ב, או זלזול הורים
ומורים מפני מיעוט יקרת התורה בנפשו, וכ"ז בא רק מפני שטרדות עוה"ז והבליו
משכחים ממנו את האמת. וארץ מצרים נקראת הגלות של תאוות עוה"ז, כי מצרים
היא ערות הארץ ומקור התאוות והחומריות כולן. והנה כל זמן שהאור הקדוש
הפנימי אינו מאיר בפועל, אז יש מקום לאותן הגליות של ארץ מצרים וארץ אשור
לשלוט, אף שבר"ה תוקעים בשופר בכל שנה ומתעוררת קדושת הכח הפנימי, אבל
א"ז כ"א בחלק פרטי, וכ"א יזכה בחלקו לתקן ע"י האור הזה כל השנה כולה. אבל
כשיהי' רצון השי"ת לקבץ פזורינו אז "יתקע בשופר גדול", והכונה שכמו שפועלת
שופר של ר"ה היא להוציא מהכח אל הפועל קדושה חלקית מהקדושה הצפונה בנפש
הישראלית, לע"ל תהי' הפעולה כללית, וכל הקדושה הצפונה שבנפשותיהן של
ישראל תאיר בכל עוזה ותקפה. וממילא כל התועים בדעות רעות ישובו מטעותם,
וכל הנדחים אחרי תאוות רעות יתגברו בנקל על יצרם, ויכירו וידעו בשכלם ויחפצו
בכל לבבם ורצונם להיות נכנעים לפני השי"ת ולהתענג בהדר נועמי

1. רבי יוסי בן יועזר

אָרוּר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן:

4. רבי יוחנן בן זכאי

ה"ז בכלל חרם: ה"ג ר' ירמי' בשם רחב"ח: ולא היתה ספק בידו להחזיק. כיד לומדי התורה לפרנס אותם: ר' ירמיה בשם ר' חייא בר' גרסיון והחזיק הרי זה בכלל ברוך. מע"פ שהוא לא למד כלל הרי הוא כמעלת בעלי תורה כדדרים רבי ירמיה לקמיה דעתיד הקב"ה לעשות על לבעלי המצות הממחזיקים ביד לומדי תורה מלא בעלי תורה להיותם שוין במדרגה אחת: לל. הוא כמו חופת כבוד לל להתענג בזיו הוד ולהלל משוגם ע"ד שסוכה תהיה לל יומם וגו' וכויקרא רבה גרים לל ותופה:

5. בן עזאי

להחזיק. שאל העם שילמדו ולא המחזיק: והיתה ספיקה בידו להחזיק. כיד לומדי התורה לפרנס אותם: ר' ירמיה בשם ר' חייא בר' גרסיון והחזיק הרי זה בכלל ברוך. מע"פ שהוא לא למד כלל הרי הוא כמעלת בעלי תורה כדדרים רבי ירמיה לקמיה דעתיד הקב"ה לעשות על לבעלי המצות הממחזיקים ביד לומדי תורה מלא בעלי תורה להיותם שוין במדרגה אחת: לל. הוא כמו חופת כבוד לל להתענג בזיו הוד ולהלל משוגם ע"ד שסוכה תהיה לל יומם וגו' וכויקרא רבה גרים לל ותופה:

6. שמעון בן יקים

מֵרָאָה (ט) פְּנֵי כְּתִיבַת (ד) סֵפֶר־תּוֹרָה לָעָם הָעוֹמְדִים לִימִינוֹ וְלִשְׂמֹאלוֹ, וּמַחֲזִירוֹ לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו, (י) שֶׁמְּצָוָה עַל כָּל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים (ה) (יא) לְרְאוֹת הַכְּתָב וּלְכָרֵעַ (יב) וְלוֹמַר (ו) [ז] 'וְזֹאת הַתּוֹרָה' וגו', 'תּוֹרַת ה' תְּמִימָה' וגו': הגה וְנָהֲגוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן אַחַר שֶׁקָּרְאוּ בַּתּוֹרָה.

7. רבי יוסי

וַאֲפִלּוּ אִם מִתְּחִלָּה הָיָה עוֹמֵד מִבַּחוּץ, (ו) מְצָוָה לִכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת לִרְאוֹת כְּשֶׁמּוֹצִיאִין וּמַכְנִיסִין הַסֵּפֶר־תּוֹרָה, מִשּׁוּם "בְּרֹב עַם הַדְרַת מֶלֶךְ" לִרְאוֹת הַכְּתָב. וְטוֹב (ז) שֶׁיִּרְאֶה הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לִקְרוֹתָם, כִּי כְּתָבוּ הַמְקַבְּלִים שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ אוֹר גָּדוֹל עַל הָאָדָם וְלוֹמַר 'וְזֹאת הַתּוֹרָה'. וְאֵין לוֹמַר "וְזֹאת הַתּוֹרָה" רַק נֶגֶד הַכְּתָב שֶׁל הַסֵּפֶר־תּוֹרָה [אחרונים].

3. יהושע בן טבאי

"ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. "וכי יש תורה נופלת. שמעון בן יקים אומר זה החזן שהוא עומד. רבי שמעון בן חלפתא אומר זה הבית שלמטן דאמר רב הונה רב יהודה בשם שמואל על הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר עלי להקים. ר' אחא בשם רבי תנחום ברבי חייה למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקה בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור. ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא לא למד ולא לימד ולא שמר ולא עשה ולא היתה ספיקה בידו להחזיק והחזיק הרי זה בכלל ברוך. ואמר רבי חנה רבי ירמיה בשם רבי חייה עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות בצילה של בעלי תורה. ותמאי טעמא "כי בצל החכמה בצל הכסף. ואומר

עין

11. נבי רבי יוסי בן זכור

את אשר עשה לך עמלק. סמך עניין להקודם פרש"י עפ"י מדרש תנחומא אם שקרת במדות הוי דומה מגרוי הלויב וכו'. ומ"כ נראה שעמלק בא בעון מטקלות והוא פלא שהרי לא היה במדבר מסמוך שיהא בכסא מדות ומטקלות. לכל הענין יבואר ע"פ שתחבון על מה שהפלינו חז"ל במס' נ"ב ס"פ הספיקה בעון מטקלות עד שאמרו חמור עון מטקלות יותר מג"ע ומדוע חמור זה מטאלי נגלות. וגו מה זה דמיון מטקלות לג"ע עד שאמרו שזה חמור מזה. ונראה דכלפי שאמרו חז"ל ג' עבירות חמורות היינו ג"ע ע"ז ש"ד. והומר שגג' אלו אינו תלוי בעונם שהרי עונם מילול שבת חמור מעונם עריות אלא בחטא שהאדם הוועה בא לחטוא בא' מג' אופנים. או מהעדר האמונה בה' ובתורתו או מגד ההנגדות התאוה או מגד ההנגדות הכעס וכדומה במדות שונע בין אדם לחבירו. והנה הראם שבאדם אמונה הוא ע"ז והראם שבאדם רעות הוא ש"ד וכל עונות בחיים בא' מג' אופנים אלו כעון המחלל שבת מגד פגיעה ה"ז נוגע באמונה והוא שמן ע"ז. ואם למלוי תאוה נפשו ה"ז עוף מעריות. ואם הגרוע בשאר עונות אלו הוא ע"ז בשאר נוגע לאמונה וגם לחוק מן התשובה וכל בחיים לא ישובון ומעתה שנוגע מחבירו אלי יקר יכול להיות שבא מגד התאוה לאותו אלי וה"ז מגדר עריות. אבל העונש מטקלות שקר אינו מדרך התאוה אלא חסרון אמונה בה' הזן ומפרנס בהשגחה פרטית לפי מעשיו וה"ז מגדר ע"ז. ע"כ אמרו דעון מטקלות אע"ג שאינו אלא עוף מע"ז ועדיין רחוק מראם הכפירה מ"מ הוא חמור מג"ע שהוא ראם פרעות התאוה. בשאר חסרון אמונה קשה לתשובה וגם נוגע לכבודו ית"ש. ואחר שכן נשוב לענין הפרשה של עמלק דכתיב היש ה' בקרבנו אם אין ויבא עמלק. והענין תמוה איך אפשר שיבא אל הכסא מהר רמות עיניהם כל הנסים. ובאמת שם שנתחבטו אם ה' בקרבם היינו בדרך הטבע וכשיאמרו אם ולא יהיה עוד נסים. וע"ז התחבון באמונה בה' עמלק והיינו עון מטקלות.

10. רבי יוסי בן יועזר

.. כל מחשבה, שאם נבוא למצות את מדתה, מוכרחת היא להרוס את הטוב ואת האושר בעולם, הרי היא מזקת גם כשלא נמצתה עדיין. וזהו סוד הדעות הכוזבות, שהן מאבדות את כל העושר הרוחני, ומטשטשות את ההויה ואת החיים.

12. רבי יוסי בן יועזר

אם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר כו' ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס כו'. חבת התורה תלויה בעיקר בהכשרת הנפשות וטהרת הלבבות להבין ערכה הגדול של התורה, המאור שבה וההצלחה האמתית שהיא מצלחת את העוסקים בה ואת הכלל כולו על ידם. והנה אלה הדיעות התחלתם תלוי' בהבנות רבות ערך של עקרי תורה עמוקים ורמים. וזה הכלל שכל נפילה מוסרית שתהי' בעולם התחלתה באה בסבת נפילת הדעת, כשמשתבשות הדיעות מתקלקלת השורה של ההנהגה הישרה בין אותם שהם מצויינים בידיעה והשכלה. ומזה ישתרבב הדבר עד שמתקלקלת ג"כ השורה ההמונית עוד באופן יותר שפל ומכוער. ע"כ אם אנו רואים דור שאין התורה חביבה עליו, הוא אות שנתקלקלו הדיעות, וסבת קלקולי הדיעות בא ברוב מפני שנשתנו סדרי החיים, וההבנה שהיתה מתלבשת בצורה ידועה לפי ערך הדור הקודם, שהיתה מספקת לחבב את התורה על הדור אינה מספקת כעת. מפני שבדור הקודם היו מבינים מאותם הציורים שנאמרו הדברים המועילים לחבתה של תורה את התוך הפנימי שבהם והיו נמשכים על ידם לתורה ואהבתה. והדור הזה לא ישכיל לקחת מאותם הציורים את הכונה הפנימית, כי לפי מצבו ודרכיו אין אותם הציורים והרעיונות השגורים, שהי' די להם לפתח שערי דעה בדור שלפניו, מספיקים לדורו. ע"כ החובה להוסיף דעת בדברים הגדולים שהם עקרי תורה, לברר הדברים ביותר בעומק הגיון. וכשישכילו משכילי הדור היחידים את החסר להם באמונות ודיעות, תועיל ההדרכה, שבהמשך הזמן תתוקן הנהגתם ויחשם אל התורה, וממילא תשוב ג"כ החבה לתורה בכלל הדור. והנה הענינים שהם גדולי ערך בחלק העיוני שבתורה, לא יהיו לעולם נפוצים לפני כל בני הדור, כ"א מכונסים במקומות ידועים לפני השרידים ממביני מדע שבדור המשכילים ע"ד אמת. ע"כ בשעה שאין התורה חביבה, אות היא שיש חסרון בחלק המדעי שבתורה שלא הוברר כל צרכו. ע"כ פעל הדבר שנתרחקו המסוגלים להשכיל מן התורה, וזאת גרמה להתרחקות כלל הדור, אז לא יעלה על לבך שתתקן המעוות בהרבותך דברים פשוטים, בתוכחת מוסר של גערה ורעיונות המוניות שלוקחות לבב כל איש תם וישר, אע"פ שנכונות ואמתיות הנה. כי לא זאת המגרעה, וראוי לרפאת המחלה בשרשה, כי שורש המחלה שבאה עד מדה זו של סילוק חבת התורה, היא מניעת הדעת וחסרון הבירור של הידיעות העקריות המביאות בהבנתם הברורה לחבב את התורה על הבריות.

ע"כ כנס, תראה להוסיף עומק בדעות העיוניות שבתורה, שהם ענינים מכונסים למקומות פרטיים אע"פ שאינם שוים לכל הדור, אבל רק בזאת תרפא מחלת מאסה של תורה